

## ДОІСЛАМСЬКА ПОЕЗІЯ ЯК ПСИХОТРЕНІНГ ЩАСТЯ

У сучасному світі все більшого значення набуває тема вибору індивідуального життєвого шляху та певних психотехнік, що налаштовують внутрішній світ людини на гармонію і залучають до неї успіх. У контексті гармонізації особистості найважливішою проблемою стає вміння бачити хід долі, відсіювати нав'язані соціумом установки та здійснювати свої справжні бажання, пов'язані з реалізацією своєї місії. І головним критерієм вірності шляху якраз і служить відчуття легкості та щастя, впевненості у собі. Мудре розуміння моменту, співвідношення можливостей своїм бажанням породжують захоплююче та радісне ставлення до життя – щастя (причетність). Індивідуальний шлях на щастя стає найважливішою темою сучасних психотренінгів. Не можна не відзначити, що психологи, крім психоаналізу у його різних варіантах, широко спираються на досвід древніх культур з їх психотехніками, спрямованими на зміцнення енергії індивіда, його захист від впливу інших людей та обставин. І всі вони говорять про необхідність набуття душевного балансу, гармонії в собі, – адже, згідно з відомим принципом симпатії, «подібне прагне подібного і пізнається подібним». Так, справжня гармонія особистості здатна викликати хвилі радості та залучити удачу у зовнішньому світі.

Як і греки, араби були «стихийними діалектиками» і свій діалектичний розум вони спрямовували на дослідження загаганок і устремлінь душі з метою узгодити їх з контекстом часу. У європейській традиції філософи при описі суперечливості буття вдаються до аристотелівського силогізму про те, що з двох протилежних суджень одне чи істинно, чи хибно. Але араб скаже зовсім по-іншому: саме їхня суперечність вказує на якесь загальне семантичне поле, бо протиріччя немає між різнорідними предметами. Ці протиріччя є розвиток друг друга, приховані сторони того самого явища. І чим швидше ми зрозуміємо їхній функціональний об'єднавчий початок, тим швидше зможемо розробити план дії в рамках системи, адже будь-який предмет, людина чи явище для арабів – системи, які можливі моделювати у часі.

А головним об'єктом касиди, що спостерігається, стає сам її автор, поет. Для зручності сприйняття структуру касиди можна представити у вигляді двох ліній, що перехрещуються. По вертикалі дається ланцюжок ієрархічно розставлених моральних цінностей, горизонталі розташовані основні життєві ситуації. Вертикальна шкала цінностей є ілюстрацією сходження душі до

безсмертя та щастя, або, навпаки, її сходження до смерті. Вибір динаміки думок і почуттів залишається за суб'єктом, що пізнає світ. Йому важливо відстежити рух душі, звільнити її від корисливих миттєвих уподобань, які неминуче спричиняють страждання і смерть, і спрямувати їх до справжніх цілей – свободи та щастя.

На думку знаменитого стиліста Абу Хілаала аль-Аскарі, «схожість і відповідність є спільна множина між протилежностями при їх взаємодії, зустрічі. Але ця зустріч можлива лише у колі таких величин. Отже, предметом об'єднання для арабських поетів можуть стати прямо протилежні поняття, якщо вони формують особливий цілісний образ». За словами знавця риторики 'Абд аль-Кахіра аль-Джурджані, краса поетичної картини передбачає наявність антонімів, які наповнюють образ філософським змістом». Розкриття уявних протиріч задля розуміння істинного характеру героїв доісламської поезії – поета, хваленого, коханої, – має мета змусити людину всебічно дивитися на світ, визнаючи все його аспекти та прогнозуючи поведінку спостережуваного об'єкта.

Особливу роль у здобутті цілісного та радісного світосприйняття грає здатність захоплюватися красою та гармонією жінки. Жінка є джерелом благодаті, життєвого достатку, знаряддям протистояння всьому потворному у бутті. Якщо жінці-родючості властиві такі якості, як привітність, доброта і м'якість, то друга її іпостась відзначена холодністю та обачністю і лише дає надію на прояв милості. І в тому, і в іншому випадку підкреслюється її вроджена гармонія в тілі, думках та почуттях. Вона самодостатня, і в цьому подібність обох образів, прояв принципу симетрії буття. Головний герой доісламської поезії, ідеальний лицар – поет, воїн і маг – вчиться гармонізувати перебіг долі та власні бажання, переключаючи увагу на позитивні думки та почуття у будь-яких обставинах. Доісламський лицар – людина стримана і водночас вишукана у бажаннях, вона вибирає «довгограючі» інтелектуальні задоволення, вільна і приємна в користуванні, смілива і терпляча. Він відразу ж відсіває помилкові задоволення від істинних, вміє легко долати тимчасові труднощі на шляху до поставленої мети. А ціль ця проста – бути щасливим завжди і скрізь шляхом набуття цілісного бачення моменту з його прихованими можливостями.